

PER GUNNAR VINGE

Säpochef och direktör, avled den 3 oktober 2020, 97 år gammal.

Med Per Gunnar Vinges bortgång har hela den grupp som lyckades ringa in och till sist fälla spionen Stig Wennerström lämnat jordelivet. Han kom sist, var yngst och ivrigast. Bondpojken från Skaraslätten som segat sig igenom läroverket, ryckt upp sig under juridikstudierna, under tiden som notarie i Lindesberg extraknäckt som filmrecensent och så värvats till åklagarmyndigheten i Stockholm var envis och samvetsgrann, kunde som nykomling se detta ytterst känsliga fall med nya ögon. Det fanns, som han skriver i sina memoarer, alltför många egendomligheter: "märkligt om så många frågetecken kunde uppstå kring en och samma person utan att det fanns någon verklig grund för dem". Hade översten behov av alla dokument han samlade på sig? Kanske han bara var ovanligt ambitiös, osäker i sin roll som försvarsministerns flygvapenexpert.

Det här utspelades under tiden före Säpo, innan polisen blev statlig, säkerhetspolisen offentlig. P.G. Vinge benämndes polisintendent, i Stockholm, men eftersom säkerhetspolisens arbete främst kretsade kring ambassaderna – den sovjetiska i synnerhet – var P.G. Vinge i praktiken dess chef. Man höll till i ett gult stenhus på Bergsgatan 48, kodnamn Kåken, tredje och fjärde våningen. Hit skulle Wennerström föras efter gripandet, inkvarteras under sex långa veckor, förhöras dag efter dag. Det knepiga med fallet var inte bara detta att Wennerström tillhörde samhällets överhet, med överstes grad, villa i Djursholm, beryktade bjudningar – de spioner som greps var på sin höjd ingenjörer, oftast kommunister – det var detta att tjänsten krävde att han höll sig à jour med flygvapnet och att han träffade även ryssar. Spionens akilleshäl är själva överlämnandet av hemliga handlingar; Wennerström kunde stänga dörren om den sovjetiske ambassadsekreteraren, tända den röda lampan. När P.G. Vinge började jobbet i maj 1962 hade översten övervakats under mer än tre år, ärendet ältats på sammanträde efter sammanträde: kanske, kanske inte, skyldig eller icke skyldig. Det fanns de som drev på, andra som höll tillbaka; den nye chefen, trettionio år fyllda, gav det en knuff i rätt riktning (skulle det visa sig). Han kom utifrån, imponerades föga av en överstetitel, utpräglat lojal mot

ämbetet. Han blev alltmera otålig; fallet måste avslutas, frågan bara hur. Han var säkert pådrivande, definitivt kraftigt understödjande, i försöken att ta sig in i villan på Skirnervägen – som kom att ske genom kontakten med och uppdragen till Carin Rosén, städerskan som hittade filmrullarna på vinden, den enda tekniska bevisning som fanns då Wennerström anhölls på Riksbron över Strömmen dagen före midsommarafton 1963.

När polisen förstatligades året därpå, säkerhetspolisen formerades, listad i telefonkatalogen, var P.G. Vinge självklar som chef. Fast han höll på att ryka innan han själv valde att gå. Han skulle ha baktalat Olof Palme under ett besök i Luleå och regeringen beslöt att avskeda honom. Man kunde ju inte ha en Säpochef som sladdrade om den tillträdande statsministern. Det här var i augusti 1969 och hade inte rikspolischefen Carl Persson ingripit skulle Vinge ha tvingats gå. Carl Persson trodde inte ett ögonblick på anklagelsen. Fanns det något problem med Vinge var det hans tystnad. Även rikspolischefen hade svårt att få honom att öppna munnen. Dessutom måste väl saken utredas, Vinge få en chans att försvara sig, vittnen höras, innan man gav honom sparken. Så blev det. Så friades han. Själv fick P.G. Vinge först några månader senare kännedom om kalabaliken kring hans person, vilket säkert bidrog till att han snart tog hatten och gick, på eget bevåg, för en framgångsrik karriär inom det privata näringslivet.

Hans efterträdare hette Hans Holmér, en annan sorts ämbetsman, passade Palme bättre; den sort för vilken lojaliteten inte gäller ämbetet utan regeringen, partiet.

Anders Sundelin

Fokus 44/2020